

ལེབ་སྤྲུལ་པ། ཕོ་བའི་ནད་གསོ་བ།

ГЛАВА 39 ЛЕЧЕНИЕ БОЛЕЗНЕЙ ЖЕЛУДКА

དེ་ནས་ཡང་བྲང་སྤྲོད་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསུངས་སོ། །ཀྱེ་བྲང་སྤྲོད་ཆེན་པོ་ཉན་ཅིག།

Затем снова мудрец-риши Ригпей Еще (*rig pa'i ye shes*) молвил: «О, великий мудрец-риши, слушай же!

ཕོ་བའི་ནད་ལ་རྒྱ་རྒྱུན་དབྱེ་བ་དང་། །རྟགས་དང་བཅས་ཐབས་ནྟེན་པ་བཞི་ཡིས་བསྟན།།

В [главе о] болезнях желудка говорится о четырёх темах: причины, классификация, симптомы и методы лечения.

རྒྱ་ནི་ངལ་དུ་བ་ཆུན་གང་བཟའ་ཆེས་དང་། །ཁ་ཟས་མི་འཕྲོད་པ་ལས་གྱུར་པའོ།།

1 Причины. [Болезни желудка] возникают от переутомления, сырости, холода, переедания и несовместимых продуктов.

དབྱེ་བ་ཕོ་ནད་ཆ་བ་གང་བ་གཉིས། །ཆ་བ་ཕོ་བར་འགྲམས་བབས་འབྱུགས་བབས་དང་། །དུག་ཐབས་གཉན་སྤང་ཕོ་བ་སྤར་ཡ་
དང་། །མཁྱིས་པ་ལྷད་དང་མཆིན་ཁྲག་ལྷད་པའོ། །མཆིན་ཁྲག་ལྷད་པ་འདྲིལ་དང་མ་འདྲིལ་གཉིས། །གང་བ་རྒྱུང་དང་མ་ཁྱུ་
ལྷགས་དྲིག་ལྟེན། །མི་ཉམས་རྩོ་སྐྱན་དུ་རྫོང་སྤོན་དང་འབྲས། །ཆ་གང་བདུན་དགུ་ཕོ་ནད་བཅུ་དྲུག་གོ།

2.1 Классификация. Болезни желудка бывают горячими и холодными. Жар — это поражение желудка [жаром] драм (*'grams*) и труг (*'khrugs*), интоксикация дугтхаб (*dug thabs*), ньенланг — колики ньен (*gnyan glang*), сурья (*sur ya*) желудка, выплеск

желчи или печёночной крови, последний бывает двояким: сворачивающимся ('dril) и не сворачивающимся (*ma 'dril*). Холод — это лунг, мажува (*ma zhu ba*), чагдрег (*lcags dreg*), лхен (*lhen*), ослабление огненной теплоты — меньям (*me nyams*), каменный дотрен (*rdo skran*), скопление жидкости мудзин (*dmu rdzin*), синбу (*srin bu*) и злокачественный дре ('bras). [Болезней] жара и холода семь и девять — [итого] шестнадцать болезней желудка .

འོན་ཀྱང་རྩུང་དང་བད་ཀན་མཁྲིས་པ་ཁྲག་ ། རུག་ཐབས་ཕོ་ལོག་རྒྱད་པ་སྟོང་བ་བརྒྱད། །མདོར་བསྟུས་བྱི་མ་ལེན་གཞན་དུ་
གསལ།

2.2 Однако [здесь] кратко излагаются восемь: [болезни] лунг, бекен, трипа, крови, интоксикация дугтхаб (*dug thabs*), пхолог (*pho log*), гудпа (*rgud pa*) и ньонгбу (*snyong bu*), а остальные проясняются в других главах.

དེ་ཉགས་ཕོ་རྩུང་སྟོ་ཁིང་སྟོང་སྟེག་དང་། །འབྲབ་པ་བཞིན་དུ་ན་ཁིང་སྟོང་སྟེགས་བྱེད། །ཡང་ན་སྦྱ་བཅས་འཁྲོག་ཅིང་འབྲུ་བ་
ཡིན།

3.1 Их симптомы. При лунг желудка будут вздутие, пустая отрыжка, боли похожие на удар хлыстом, пустая рвота или понос, сопровождающийся урчанием и звуками при [испражнении] .

ཕོ་བའི་བད་ཀན་འཛིང་སྟེག་ཟས་མི་འཇུ། །བསིལ་ཟས་འཇུ་དཀའ་ཐོས་རྩལ་གང་ན། །ཟས་ལ་འཁྲེན་ཅིང་འབྲུར་བག་སྟེག་
པ་དང་། །ཡང་ན་ཁ་ཟས་མ་སྦྱིན་རྩལ་པ་འབྲུ། །

3.2 При бекен желудка — [чувство] переполнения, отрыжка, плохое пищеварение, боли возникают после употребления охлаждающей, трудноперевариваемой пищи, остывания от потения. Рвота клейкой слизью сразу после еды или же понос похожий на цампу — непереваренной пищей.

ཕོ་བར་མཁྲིས་པ་རྩུང་ན་འབྲུ་འཕྱུག།

3.3 При забросе желчи в желудок — рвота или понос.

ལྷག་ལྷང་ཆ་ཆེས་གང་ཆེས་གཉིས་ཀ་ན། །

3.4 При забросе крови — боли в обоих случаях и от чересчур горячего, и от чересчур холодного.

ཕོ་བ་དུག་ཐབས་མི་འཇུ་དང་ག་འགག་མིད་པ་ན་ལ་བྲང་ཆ་ཆུ་ཆན་སྒྱུག་། ཤ་འབྲོས་གསུས་ཅ་བྲག་ལ་ཐོས་ཐོག་སྒྱུག་།

3.5 При интоксикации желудка дугтахб (*pho ba dug thabs*) [пища] не переваривается, аппетита нет, болит пищевод, изжога, отрыжка кислым, мышцы уходят, на животе проступает сосудистый рисунок, рвота сразу после еды.

ཕོ་ལོག་སྒོ་ཕྱང་བྱག་ཆེ་ཕྱང་དུབ་བྱེད། །

3.6 При пхолог (*pho log*) — вздутие, приступы сильных болей схваткообразного характера.

ཕོ་བ་རྒྱད་པ་སྒྲིག་མང་བཅུད་མི་འཇུ། །ལྷ་བར་སྒྱུག་ཅིང་ཉམ་ཆུང་ཆང་འཐུངས་བདེ། །

3.7 При гудпа (*rgud pa*) желудка — частая отрыжка, питательное не переваривается, пеннистая рвота, слабость, когда [больной] пьёт чанг — становится лучше.

སྟོང་བུ་དེང་ངེ་བརྗེད་ངས་མེད་པར་ན། །

3.8 При ньонгбу (*snyong bu*) — боли длятся, не давая забыть о себе.

བཅོས་ཐབས་ཕོ་རྒྱུད་ཤིང་ཀུན་ཁ་ཅུ་ཆ། །ཕོ་བ་རིས་དང་སེ་འབྱུ་བྱ་རམ་སྒྱུར། །སྒྲ་ཆོགས་ཅུས་ཁུར་ཤིང་ཀུན་ཁ་ཅུ་ཆ། །ཐལ་ཆ་
བཏབ་བཏང་དུགས་བྱ་ཕོ་གསང་བསྐྱེག་། །མར་རྟིང་ཆ་བ་གསུམ་དང་ཆ་སྒྲ་གསུམ། །སྒྱུར་བས་རྒྱུད་གིས་སྒྱུག་པ་གཅོད་པར་
བྱེད། །འབྱུ་ན་ལ་ཕུད་དོང་ག་ཁྱོར་བ་རེ། །ཀ་ར་འོ་མ་མར་དུ་བསྐྱས་ལ་བཏང་། །

4.1 Методы лечения. При лунг желудка нужно приготовить состав из *shing kun*, *kha ru tshwa*, *pho ba ris*, *se 'bru* и бурам; давать бульон из разных костей с добавлением *shing kun*, *kha ru tshwa* и *thal tshwa*; ставить компрессы, прижигать точки желудка. Состав из *tsha ba gsum* (три жгучих), *tshwa sna gsum* (три разные соли) и старого масла прекращает рвоту от лунг. При поносе дают по горсти *la phud* и *dong gra* с сахаром, сгущённых в молоке или масле.

ཕོ་བའི་བད་ཀན་གིང་ཀུན་ཁ་ཅུ་མོ། སྒྲན་སྒྲུར་ལ་དོང་གའི་ཐང་གིས་དབུལ། ཤོ་བ་བྲོད་ཚུང་ཁ་ཟས་མི་འཇུ་སེལ། ཤེ་འབྲུ་
སུག་སྒྲེལ་རྒྱུ་མུ་ལ་ལ་ལུད། ཤིང་ཚ་བེ་ར་བཅའ་སྒྲ་པ་པི་ལིང་། རྩེ་མུང་ཁ་ཅུ་མོ་དང་བྱ་རམ་སྒྲུར། བྲོད་སྒྲིད་ཟས་འཇུ་ཕོ་
བའི་གཟེར་བྲུག་སེལ། ཤོ་སྒྲོད་ན་ལེ་ཤམ་དང་ཁ་ཅུ་མོ། ཀ་ར་སྒྲང་སྒྲུར་བད་ཀན་སྒྲུག་པ་གཙོད། བྱི་ཏང་ག་དང་སྒྲོན་གིང་ཚ་
བ་གསུམ། འུ་སུ་བསྐོལ་ཁུས་བད་ཀན་འབྲུ་བ་གཙོད། ཤོ་གསང་མདུན་རྒྱབ་མེ་ཡིས་བསྐོ་བར་བྱ། །

4.2 При бекен желудка готовят состав из *shing kun*, *kha ru tshwa* и *smam sga* — запивать отваром *dong gra*. Это устраняет слабость огня желудка и плохое пищеварение. Состав из *se 'bru*, *sug smel*, *rgyam tshwa*, *la la phud*, *shing tsha*, *zi ra*, *bca' sga*, *pi pi ling*, *Ice myang*, *kha ru tshwa* и бурам усиливает огненную теплоту, улучшает переваривание, снимает боли в желудке. Состав из *go snyod*, *na le sham*, *kha ru tshwa* с сахаром и мёдом прекращает рвоту от бекен. [Состав из] *byi tang ka*, *sgron shing*, *tsha ba gsum* (три жгучих) с отваром *'u su* прекращает понос от бекен. Следует прогревать огнём точки желудка спереди и сзади.

ཕོ་བའི་མཁྲིས་པ་གཡའ་ཁྱེད་སྒྲུགས་ཁྱིས་ངང་། འདྲི་རྩེས་ལྷམ་ཅུ་མ་ཅུའི་བཤལ་ཁྱིས་སྒྲུང་། །

4.3 Желчь из желудка выводят рвотным на основе *g.ya' kyi ma*, а затем вычищают слабительным из *lcum rtsa* и *a ru ra*.

ཕོ་བའི་ཁྲག་ནད་ཅུ་གང་བདེ་བྱེད་སྒྲུར། ལྷར་བའི་(དུང་ཐལ་སྒྲུལ་ཤ་རྒྱ་མོ་དུར་བྱེད་ཁྱེ)སྒྲིང་བཏང་ཅུ་ཐུང་གཉིས་ལ་གཏར། །

4.4 При болезни крови в желудке готовят состав *cu gang bde byed*, проводят вычищение слабительным из *star bu*, {*dung thal*, *sbrul sha*, *rgya tshwa*, *dur byid*}; выпускают кровь из обоих сосудов *ru thung*.

ཕོ་བ་དུག་ཐབས་ཐར་ཅུ་སྒྲུབ་ཀྱི་བ། རི་ཤོ་རྒྱུ་ཚདི་སྒྲུགས་བྱ་དེ་འོག་དུ། ཁ་ཅུ་ཀླ་ཀ་རི་སྒྲུག་སྒྲེལ་དང་། བྱར་ཀླུ་ལི་ཤི་ཀ་
ར་སྒྲུར་ལ་བཏང་། ཁེ་འབྲུ་བཞི་སྒྲུར་”

4.5 При интоксикации желудка дугтхаб (*pho ba dug thabs*) следует давать рвотное из *thar nu, srub ka ba, ri sho, rgyam tshwa*, а в дальнейшем — состав из *ma nu, kaNDa ka ri, sug smel, gur kum* и *li shi* с сахаром и состав *se 'bru* -4.

”ཕོ་ལོག་ཀ་ཀོ་ལ། སྒྲུག་སྒྲེལ་ཤིང་ཚད་ལས་བི་བི་ལིང་། ཟི་ར་ན་ལེ་ཤམ་དང་ཀ་ར་སྒྲུར། ཁ་ཅུ་ཚད་ར་གཞོབ་བསྒྲུས་ཐང་
བཏང་། །

4.6 При пхолог (*pho log*) дают состав из *ka ko la, sug smel, shing tsha, da lis, pi pi ling, zi ra* и *na le sham* с сахаром, запивать сгущённым отваром *kha ru tshwa* и палёных рогов.

ཕོ་བ་རྒྱད་ན་ཨ་ཅུ་(སྒྲུ་ཅུ་གོ་སྟོང་ཟི་ར་ནག་ཕོ་ལ་ལ་ལུད་ཤིང་ཚད་ཕོ་བ་རིས་ཐལ་ཚུ་ར་ཚ་རྒྱ་ཚུ་ཐུང་ཚུ་བི་བི་ལིང་བྱ་རམ་)འི་
ཅུར་ནིས་སྒྲུར། །

4.7 При гудпа желудка (*pho ba rgud pa*) готовят состав *a ru cur nis* {из *a ru, skyu ru, go snyod, zi ra nag po, la la phud, shing tsha, pho ba ris, thal tshwa, rwa tsha, rgyam tshwa, lce myang tshwa, pi pi ling* и бурам}.

ཕོ་བ་སྟོང་བྱ་ད་ལས་(ཚ་བ་གསུམ་ཤིང་ཚད་བྱ་རམ་)ཅུར་ནིས་སྒྲུར། །

4.8 При ньонгбу (*snyong bu*) желудка готовят состав *da lis cur nis* {из *da lis, tsha ba gsum* (три жгучих), *shing tsha* и бурам}.

ཕོ་བ་ཟས་འབྲུ་བྱེད་པའི་གཞི་ཡིན་པས། ཟས་སྟོང་དོད་བཞེན་སེ་འབྲུ་ད་ལས་ཤིས། ཞིས་གསུངས་སོ། །

4.9 Поскольку желудок — фундамент усвоения пищи, следует придерживаться согревающего в питании и образе жизни, а также хороши [лекарства на основе] *se 'bru* и *da lis*.» Так сказано.

བདུད་ཅི་སྟོང་པོ་ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་གསང་བ་མན་ངག་གི་རྒྱུད་ལས་པོ་བའི་ནད་གསོ་བའི་ལེན་སྟེ་སོ་དགུ་པའོ། །

Это тридцать девятая глава «Лечение болезней желудка» из «Сущности амриты — восьмичленной тантры тайных наставлений».

перевод с тибетского на русский: Анастасия Теплякова